

dovoljan samo jedan kasni proljetni mraz da uništi nove izboje. Proljetna rezidba ovisi o tipu ruže. Ipak, na sve se može primijeniti ovo pravilo: što kraće orezujemo ružu, njezini će izboji biti snažniji i duži i obrnuto, kod dužeg reza izboji su slabiji i kraći. Sortama snažnog rasta ostavljamo 4-5 pupova po izboju, a onima sitnijeg rasta 2-3 pupa po izboju.

Ruže penjačice se uglavnom prorjeđuju, tj. izbacuju se suvišne grane do kraja. Po ruži se treba ostaviti 3-4 jake i zdrave grane. Sve stare i bolesne treba ukloniti.

Ljetna-zelena rezidba tijekom cvatnje sastoji se u uklanjanju ocvalih cvjetova do drugog lista ispod cvata. Tako će se i u sljedećoj cvatnji razviti lijepi cvjetovi.

Zaštita od bolesti i štetnika

Kod uzgoja ruža na otvorenom, ovisno o klimatskim uvjetima mogu se pojaviti bolesti lista: pepelnica, plamenjača, crna pjegavost ruže i rjeđe hrđa ruže. Od bolesti cvijeta početkom jeseni može se razviti siva plijesan. Za njihovo suzbijanje koriste se odgovarajući fungicidi uglavnom u kombinaciji sa insekticidima protiv lisnih ušiju i lisnim gnojivima (npr. **DARINA 4**).

professional paper

CULTIVATION OF ROSES

SUMMARY

Rose is the most famous flower with the centuries-old tradition of cultivation all around the world. All present-day roses originate from the wild rose. Through selection throughout the years completely new types and shapes of flowering and growth have been created: ČAJEVKA, tuberose, FLORIBUNDA, GRANDIFLORE and mini-roses. By the way of growth they can be divided into rambling roses and bush roses.

**Vrtlarija
Valenta**

Vukomeračka cesta 26
10040 Zagreb,

Tel/fax: +385 (01) 2945-022, 2946-284, 2946-284,
Mobitel: 098 373-533

Bavimo se proizvodnjom i prodajom sadnica ruža, presadnica povrća i rezanog cvijeća (ruže, anturiuma, strelicija i kala), te raznog balkonskog cvijeća i zemlje za cvijeće

Mirna Petricioli¹

Pregledni rad

POVIJEST VRTOVA I PERIVOJA

Perivoji odn. parkovi, tj. njihove manje inačice - vrtovi postoje skoro od kad postoji i čovječanstvo. Čim je prestao biti nomad, te se stacionirao na jednom mjestu čovjek je počeo uzgajati biljke za hranu, za liječenje i zbog drugih praktičnih primjena. Vrlo brzo je uočio ljepotu samih biljaka, poglavito njihovih cvjetova raskošnih boja, bogatog mirisa i raznolikosti.

Tako je počeo uzgoj bilja ne samo zbog koristi već i zbog ugone. U svim drevnim civilizacijama uzgajalo se biljke i za ukras o čemu svjedoče stare freske, crteži, reljefi i drugi dokazi. Sačuvan je krasan prikaz egipatskog vrta, u Pompejima su nađene freske rimskih atrijskih vrtova, a svi su čuli i za babilonske viseće vrtove. Zna se da su Kinezi uzgajali krizanteme još prije četiri tisuće godina, a iz želje da se uzgaja pojedinačno cvijeće brzo se došlo do saznanja kako je moguće uljepšati cijeli životni okoliš sadeći i korisno i ukrasno grmlje i stabla.

Prvi vrtovi i perivoji su bili strogih geometrijskih oblika jer je čovjek vjerojatno htio

¹ *mr. sci. Mirna Petricioli* - TD Nasadi, Zadar

unijeti red u prirodu odn. prilagoditi prirodu arhitekturi svojih nastamba, palača i rasteru cijeloga grada.

Iz prikaza starih egipatskih vrtova vidi se da su stabla sađena u urednim drvoredima, bazeni s vodom su pravilni četverokuti, a i svo ostalo bilje se uklapa u pravilnu koncepciju vrta.

I rimski vrtovi su bili geometrijskog oblika, a o njihovom izgledu se zna iz literature, te velikih arheoloških nalazišta kao što su na pr. Pompei. Rimljani su imali dvije vrste perivoja. Jedni se javljaju uz vile izvan grada tzv. *villa rustica*, a drugi uz gradske palače - *villa urbana*. Vila rustika se nalazila izvan grada, obično na padini, s lijepim pogledom na pejzaž, a uz gospodarski dio imala je i perivoj. Temeljna značajka vile urbane (kuće imućnih građana) je izravna povezanost svih prostorija s unutrašnjim dvorištem - *atrijem*. Atrij je četvrtasta površina podijeljena dvjema križnim stazama na četiri polja. U sredini

atrija obično se nalazio zdenac ili fontana, staze su bile obrubljene šimširo, a uz rub je bilo pravilno posađeno drveće za hlad. Atrij je bio povezan natkrivenim hodnikom sa sunčalištem (solarij). Hodnik su pratile niše od oblikovane živice, a prema kući su se nalazili četvrtasti cvjetnjaci s ukrasnim bazenima. Šimšir je imao važnu ulogu u oblikovanju rimskog perivoja. Posebno uvježbani vrtlari oblikovali su od njega različite figure.

Srednjovjekovni gradovi su zbog povijesnih prilika bili gusto građeni, obzidani visokim bedemima. U ranom srednjem vijeku uzgoj cvijeća i perivoja gotovo je zaboravljen, a podizali su se uglavnom utilitarni vrtovi s ljekovitim, aromatičnim i biljem za hranu. Zbog nedostatka prostora u zbijenim gradovima ukrasne vrtove su imali samo samostani i neke palače. Ti su vrtovi bili ograđeni zidom i nepristupačni javnosti. Ostali građani su uzgajali bilje samo pojedinačno na prozorskim daskama.

Vrtovi srednjeg vijeka bili su skromnija varijanta rimskog vrta. Bili su također pravokutna oblika s križnim stazama i bunarom ili fontanom u sredini, ali s utilitarnim biljem. Gdje su prostor i imovinsko stanje vlasnika dozvoljavali, uzgajalo se i cvijeće. To su uglavnom bile ruže koje su se tada naročito cijenile. Iz tih različitih funkcija

vrta proizlaze i različiti nazivi: hortus pretežno za utilitarni vrt, a *viridarium* i *zardinus* za ukrasni vrt ili perivoj. O takvim vrtovima mnogo se doznaje iz raznih ostavština, ugovora i sličnih dokumenata sačuvanih u arhivima.

Veći interes za uzgoj bilja i podizanje vrtova javlja se pojavom renesanse i novog humanističkog pogleda na svijet. Renesansa se javila u Italiji u XIV stoljeću. Kako u gradovima nije bilo mjesta, raskošniji perivoji se javljaju uz ljetnikovce izvan grada. Renesansa koristi kao uzor antičku umjetnost, kako graditeljsku tako i vrtnu. Zato su se ljetnikovci većinom gradili na brežuljcima ili uz obalu mora po uzoru na rimsku vilu rustiku.

Temeljne značajke renesansnog perivoja bile su: geometrija raznih oblika, izražena simetrija, bogato oblikovan parter, bogatstvo živih vodenih motiva i igre vode u obliku vodoskoka i kaskadnih vodopada, te geometrijska raznolikost figura oblikovanih drvećem i grmljem.

Tlocrt renesansnog vrta je četverokut ispresijecan uzdužnim i poprečnim stazama na manja pravokutna i kvadratna polja smještena simetrično u odnosu na centralnu stazu vrta. Centralna staza vrta vodi prema dvorcu ili ljetnikovcu koji je smješten na najvišem ili najbitnijem položaju, te dominira vrtom.

Renesansni su umjetnici bili svestrani, bavili su se jednako arhitekturom i vrtnom umjetnošću, tako da su mogli stvarati skladne kompozicije građevina i ukrasnog bilja. Renesansni vrtovi su potakli i unošenje mnogih egzotičnih vrsta biljaka. Tome su znatno doprinijela otkrića novih kontinenata i razvoj pomorstva.

Kako je renesansa nastala u Italiji u njoj je i ostavila najviše traga kako u arhitekturi tako i u vrtnoj umjetnosti. Zato se renesansni vrtovi još zovu i "vrtovi na talijanski način".

Za razliku od njih postoje i "vrtovi na francuski način" tj. vrtovi i perivoji nastali u vrijeme baroka poglavito u Francuskoj, ali i šire. Njihova je karakteristika da su u pravilu puno veći od renesansnih vrtova, voda nije toliko "živa", nego uz manji broj fontana postoje velike mirne površine vode, parteri su široki s bogatim šarama i niskim

bordurama, s tiskom ili šimširokom oblikovanim u stošce ili piramide, te bočnim kulisama visokog šišanog zelenila. Osnovna je značajka baroknog perivoja vizura odnosno glavna os vrta koja vodi od dvorca preko partera i vodene površine, često i preko *glorijete* - paviljona na suprotnoj strani perivoja, unedogled. Dakle, u baroku nema granica. Iako perivoji imaju fizičke granice, želi se postići privid beskraj, tj. neprimjetan prijelaz između perivoja i okolne šume ili lovišta.

Najpoznatiji barokni perivoj je Versailles u Francuskoj u blizini Pariza, a koji je nastao iz pukog dokazivanja moći mladog kralja Louisa XIV nad ministrom financija Nicolasom Fouquetom. Naime, kad je mladi kralj došao na prijestolje Fouquet ga je pozvao na proslavu u novi dvorac s prekrasnim perivojem nazvanim Vaux-le-Vicomte građen punih pet godina od 1656. do 1661. godine. Kralj je uspio dokazati ministrovu pronevjeru, oduzeo mu dvorac i naredio istim autorima, arhitektu, klesaru i pejzažnom arhitektu da i njemu naprave veličanstveni dvorac s još daleko većim perivojem.

Nakon baroknih, u XVIII st. javljaju se "engleski perivoji" kao reakcija na prestrogo, čisto arhitektonsko uređenje perivoja u kojem se počelo pretjerivati kako bi se pokazala vještina kreacije i mogućnost izvedbe i najkompliciranijih nacрта. Engleski perivoji teže povratku prirodi. Čitav perivoj, cvijeće, drveće i grmlje doživljavaju se na drugačiji način, ne kao objekt za oblikovanje nego subjekt s prirodnim oblikom. Stoga se gube ravne linije, drveće i grmovi se puštaju da rastu prirodno, a cvijeće je raspoređeno s prividnim neparom. No iako je u skladu s idejom o slobodi i engleski perivoji su sađeni po vrlo strogim pravilima, točno se znao raspored i oblik cvjetnih gredica, stabla i grmovi

su sađeni u recipročnim omjerima kako bi se postigao efekt svjetla i sjene. Čest motiv takvih perivoja je umjetno jezerce nepravilnog oblika, vrlo često s otočićem u sredini na kojem je mali paviljon.

Uz arhitektonsku viziju uređenja perivoja sve više se pojavljuje slikarska, tako da engleski perivoji polako prerastaju u romantičarske.

Karakteristika romantičarskih perivoja je unošenje elemenata stranih kultura na pr. izgradnja kineskih pagoda, egipatskih obeliska i sl., zatim su se gradile umjetne špilje i ruševine obrasle mahovinom ili bršljanom. Ponovno se javlja želja za unošenjem egzotičnog bilja koje je bilo oslabilo u vrijeme težnje povratku prirodi i tradicijskom bilju. Najveće botaničke ekspedicije u potrazi za novim i rijetkim vrstama su se odvijale baš u XVIII i XIX stoljeću. Međutim, vrlo brzo se primijetilo da neke vrste iz toplijih krajeva ne mogu podnijeti jaku zimu. Stoga se u vrtovima i perivojima počinju pojavljivati staklenici, tzv. oranžerije u kojima se uzgajalo bilje tropskih krajeva.

Romantičarski perivoji su se proširili posvuda u XIX st., a naročito u njegovoj drugoj polovici. To su ujedno i prvi javni perivoji jer su svi prije njih bili privatni, crkveni ili su se nalazili uz bogata državna zdanja, a obično zatvoreni za javnost.

Međutim, XIX st. je vrijeme pojave betona, pa se on često koristio u perivojima jer je davao više mogućnosti u izvedbi vrtne elemenata. Osim toga perivoji tog doba imitiraju stilske vrtove prijašnjih vremena, pa se manje cijene. Ali, pojavom secesije javljaju se i maštoviti oblici i šare u imitiranju prirode, pa je i beton kao podatan materijal došao do punog izražaja.

Nakon Drugog svjetskog rata nastaje vrijeme stagnacije, a perivoji i vrtovi se počinju nazivati "zelene površine" i gube svoju umjetničku notu.

U današnje vrijeme perivoji stilski prate modernu arhitekturu, pa se nažalost više pazi na vizuelne i umjetničke efekte nego na ostale vrlo bitne funkcije perivoja, a to su zaštita od vjetrova, sunca, buke ili prašine, a zatim pružanje mirnog kutka i bijega od gužve, prometa i sličnih stresnih životnih situacija.

AGRO MARE, d.o.o.

21465 JELSA

Mob: 098 448 138

Proizvodnja gotovog i polugotovog sezonskog cvijeća i povrća, te polugotovog mediteranskog bilja i ukrasnih grmova.